

**Xi Jinping kínai államelnök-pártfőtitkár első tíz éve II.
Szakpolitikai intézkedések és külpolitikai fejlemények**

The First Ten Years of Xi Jinping
as General Secretary and President II
Policy Measures and Foreign Policy Developments

SALÁT GERGELY

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Salát Gergely, 2022.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2022.51>



Összefoglalás: A nemrég pártfőtitkárnak újraválasztott Xi Jinping egy évtizede áll Kína élén, s ezen tíz év alatt jelentős változások történtek Kína belső és külső helyzetében. A jelen kétrészes tanulmány az elmúlt évtized legfontosabb fejleményeit, a Xi Jinping által végrehajtott legjelentősebb változtatásokat mutatja be. Az átvett örökséggel és a hatalmi politikai lépésekkel foglalkozó első rész után a második rész azt vizsgálja, hogy a Xi Jinping-korszak milyen változásokat hozott a kínai gazdasággal, társadalommal, környezetvédelemmel és kutatás-fejlesztéssel kapcsolatos politikában, miként kezelte a kormányzat a Covid-19-járványt, illetve milyen külpolitikai környezet és lépések jellemezték az elmúlt évtizedet.

Kulcsszavak: Kína, Kínai Népköztársaság, Xi Jinping, Hszi Csin-ping, Kínai Kommunista Párt

Abstract: *Xi Jinping, who was recently re-elected as Party General Secretary, has been in power for a decade, and during these ten years significant changes have taken place in China's internal and external situation. This two-part study presents the most important developments and the most significant changes implemented by Xi Jinping during the last decade. After the first part dealing with the legacy inherited by Xi and his power politics, this second part examines what changes the Xi Jinping era brought about in the policies related to the Chinese economy and society, environmental protection, and research and development, how the government handled the Covid-19 pandemic, and what foreign policy environment and actions characterized the last decade.*

Keywords: *China, People's Republic of China, Xi Jinping, Chinese Communist Party*

BEVEZETŐ

A tanulmány első részében áttekintettük, hogy miként szilárdította meg Xi Jinping (Hszi Csin-ping) a saját hatalmát a párton belül, illetve a párt hatalmát a kínai társadalom és gazdaság felett. A jelen részben a főbb szakpolitikai lépésekkel, illetve Xi külpolitikájával foglalkozunk.

A 2012–2022 közötti intézkedések nagy része valójában a korábbi évtizedekből ered, a Xi-féle vezetés csak folytatta, kiterjesztette, módosította őket. A kínai politikára általában jellemző a folyamatosságra törekvés, a stabilitás érdekében a vezetők igyekeznek elkerülni a hirtelen fordulatokat, változtatásokat. A különféle általános és szakpolitikai programok egymással párhuzamosan, egymást átfedve futnak, az egyik eredményeire építve hirdetik meg a másikat, s Xi Jinping is már futó programokat (ötéves terv, kutatás-fejlesztési program stb.) örökölt meg és vitt tovább. A Xi-korszak első tíz évét – néhány kivétellel – radikális változások helyett hangsúlyeltolódások, módosulások jellemezték.

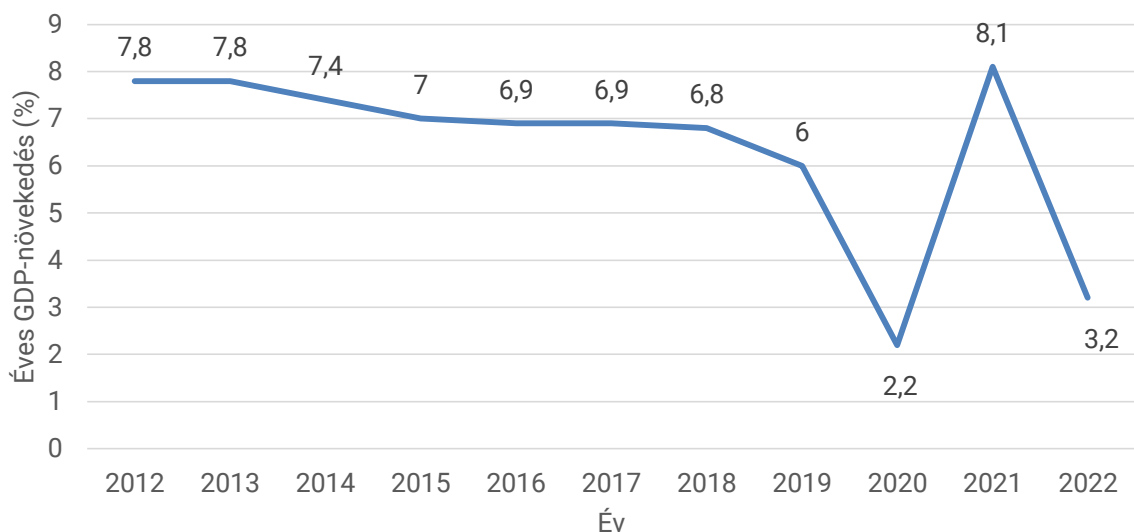
SZAKPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK ÉS FEJLEMÉNYEK

Kína az elmúlt tíz évben is gyorsan fejlődött. A gazdaság nagyjából a kétszere-sére növekedett, a városiasodás, középosztályosodás folytatódott, az általános képzettségi szint emelkedett, az infrastruktúra tovább épült. Az élet minden területén hatalmas változások történtek a kínai filmipar felvirágzásától kezdve a gyorsvasúthálózat hosszának megnégyszereződésén át a mobilfizetési rendszerek használatának általánossá válásáig. Az alábbiakban csak a politikai szempontból kiemelten fontos fejleményeket tekintjük át.

GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS

A rendkívül sikeres 2000-es évek után a 2010-es évtizedben a kínai gazdasági növekedés mérséklődött, a 2007-es 14,2 százalékos csúcshoz képest 2019-ben már csak 6 százalék volt a növekedés, majd a 2020-as Covid-év történelmi mélypontot hozott (2,2 százalék), s az ezt követő „felpattanás” (8,1 százalék) is csak átmenetinek tűnik (lásd 1. ábra). A növekedés lassulása főként a kínai gazdaság érettebbé válásának köszönhető, a kétszámjegyű gyarapodás csak alacsony bázisról indulva és csak korlátozott ideig tartható fenn, egy bizonyos fejlettségi szint felett természetes jelenség a lassabb növekedés. Ugyanakkor a lassabb növekedéshez az is hozzájárult, hogy a politikai vezetés már nem ennek rendelt alá mindent.

1. ábra
Éves GDP-növekedés Xi Jinping első két ciklusa alatt



Forrás: [IMF](#)



A 2010-es évekre a korábbi exportvezérelt növekedés kifulladt. A [beruházások](#) súlya az egész évtizedben meghatározó volt, 2012-ben a GDP 46,2 százalékát, 2021-ben 43 százalékát adták, ami egészségtelenül magas arány. Komoly, bár nem radikális minőségi változást jelent, hogy az ipar és a mezőgazdaság visszatorulásával a terciér szektor nyert teret: 2012-ben a [GDP](#)-ből 45,5 százalékkal részesültek a szolgáltatások, 45,4 százalékkal az ipar és 9,1 százalékkal a mezőgazdaság; 2021-ben 53,3 százalékkal a szolgáltatások, 39,4 százalékkal az ipar és 7,3 százalékkal a mezőgazdaság.

A gazdasági növekedést további piaci reformokkal lehetett volna magas szinten tartani, s 2013-ban a Központi Bizottság el is fogadott egy [határozatot](#), mely szerint „az erőforrások elosztásában a piacnak kell a meghatározó szerepet játszania”. Úgy tűnik azonban, hogy politikai szempontok ezt [felülírták](#), és a határozatban foglaltaknak éppen az ellenkezője történt az állami vállalatok, illetve a gazdaság feletti állami kontroll megerősödésével. A kínai gazdaság továbbra is az állami és a magánszektor kettősségén alapul, és a növekedés [motorja](#) a magánszektor, de a piac szabályai sok területen csak korlátozottan érvényesülnek, ami negatívan hat a gazdasági fejlődésre. Ugyanakkor bizonyos magánszektor korlátozni látszó adminisztratív intézkedések – például a nagy technológiai vállalatok monopolhelyzetének megtörése – éppen a piaci versenyt fokozzák. A [nagyvállalatok](#) körében pont, hogy nőtt a magántulajdonúak súlya. Nem visszaállamosítás történt tehát, hanem egy olyan helyzet kialakítása, amelyben a kormányzat – ha szükségét látja – közvetlenebbül bele tud szólni a magáncégek működésébe és a piaci folyamatokba.

A Covid-19-járvánnyal járó lezárások rendkívül [negatívan hatottak](#) a kínai gazdaságra. Bár a járványon Kína viszonylag gyorsan túljutott, a 2020-as gazdasági növekedés minimális volt –megjegyzendő, hogy a jelentősebb gazdaságok közül csak Kína volt képes a növekedésre ebben az évben –, s a helyzet azóta sem normalizálódott, jelentős részben a „zéro Covid”-politikának köszönhetően. A politika [fenntartásával](#) Xi Jinping egyértelmű [döntést](#) hozott: a Covid-szabályozás esetleges liberalizálásával járó kockázatok (becslések szerint legalább egymillió halottal kellene számolni) nagyobbak, mint a növekedés lassulásával járó politikai veszteség, ezért ragaszkodni kell az eddigi irányvonalhoz. Ez viszont komoly növekedési áldozattal jár.

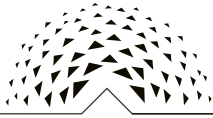
A legkomolyabb fenyegetés Xi első két ciklusának végén az [ingatlanpiaci](#) és [hitelbuborék](#), amely már a 2012-es hatalomátvétel idején is megvolt, de azóta növekedett. A probléma részben a 2008-as világválság kezeléséhez nyúlik vissza, amikor a hatásokat Kína azzal enyhítette, hogy – hitelből finanszírozott – építési projekteket, infrastruktúrafejlesztési programokat indított, ami a helyi kormányzatok és állami vállalatok eladósodásához vezetett. Emellett a lakosság is hiteket vett fel lakásvásárlásra, sokszor nem lakhatási, hanem befektetési céllal. Az ingatlanárak elszabadultak, s klasszikus buborék alakult ki. Ezeket a problémákat a kormányzat eddig a kezelhetőség határain belül tartotta, de [nem oldotta meg](#);

a Covid-19-járvány és a gazdasági növekedés lassulása az elmúlt években komoly válságjelenségeket hozott a felszínre, a befektetések megtérülése kérdésessé vált, s ez a problémakör adott esetben drasztikus állami beavatkozást tehet szükségessé.

Mindeközben láthatóvá vált a kínai gazdaságnak a nemzetközi kivettségéből adódó sebezhetősége. Erre válaszul 2020-ban Xi Jinping meghirdette a „kettős keringés” (*shuang xunhuan*) programját, amely 2021-ben az új ötéves tervbe is belekerült Kína legfőbb gazdasági stratégiájaként. A koncepciót az a [felismerés](#) szülte, hogy az elmúlt évek gazdasági fejlődése során Kína túlságosan kiszolgáltatottá vált külföldi piacainak, befektetőinek és beszállítóinak, s ez a nemzetközi környezet kedvezőtlené válása miatt veszélyezteti további gazdasági fejlődését. Az amerikai [technológiai blokádnak](#) – amely miatt Kína nem juthat hozzá létfontosságú technológiákhoz és alkatrészekhez –, a termelési láncokban a Covid-19-világjárvány miatt megjelenő fennakadások, illetve a külföldi piacok gazdasági nehézségei egyértelművé tették, hogy a fejlesztési célok elérése érdekében Kínának sokkal inkább a belső erőforrásaira kell támaszkodnia. A két „keringés” közül az egyik a belföldi, amelyben hazai vállalatok hazai innováción alapuló termékekkel és szolgáltatásokkal látják el belföldi közvetítőkön keresztül a belső piacot. Ennek a belső körforgásnak a megfelelő működése esetén az 1,4 milliárdos kínai piac nagyságára építve a kínai gazdaság a saját lábán is megáll, ezért a jövőben [a belső keringés lesz az elsődleges](#). Ugyanakkor ez nem jelenti Kína elzárkózását a külvilágtól, mert működtetik a külső keringést is, vagyis Kína továbbra is intenzív kapcsolatban marad külföldi partnereivel, ugyanakkor törekszik arra, hogy egyre nagyobb hozzáadott értékkel, az értéklánc magasabb szintjén elfoglalt helyzetből vegyen részt a nemzetközi körforgásban.

KÖZÖS JÓLÉT

Az 1980-as évek óta a párt legitimitásának egyik fő forrása a gazdasági növekedés, és Xi Jinping is törekedett a gazdasági lendület megőrzésére. Ugyanakkor a 2010-es években a mindent a GDP-növekedésnek alárendelő hozzáállás megváltozott, Xi láthatóan a gazdaságiaknál előrébb sorolta a [politikai szempontokat](#), elsősorban a biztonságot. Ez nem jelentette az ambiciózus növekedési célok teljes feladását, de azt igen, hogy a döntéshozatalnál más tényezőket is figyelembe vettek. A legnagyobb fenyegetésnek a Xi Jinping-féle vezetés a társadalmi különbségek növekedését tartotta, ezért fő társadalompolitikai célként ezek enyhítését, a legszegényebb rétegek felemelését jelölte meg, akár növekedési áldozatok árán is. Ennek a törekvésnek a fő eszköze az „első centenáriumi célkitűzéshez” kapcsolódó [szegénységellenes program](#) volt, amely 2021-ig fel kívánta számolni Kínában a mélyszegénységet. A KKP dokumentumaiban még az 1990-es években jelent meg a [„két centenáriumi célkitűzés”](#) (*liangge yibainian*), ezek Xi hatalomra kerülésével váltak a párt és az ország hivatalos programjává. Ennek értelmében a KKP megalapításának 100. évfordulójára, 2021-re, illetve a KNK centenáriumára, 2049-re



különböző általános célokat tűzött ki maga elé a vezetés, s a különféle rész-programok, ötéves és egyéb tervek ezeknek a céloknak az elérését szolgálják. Az első centenárium fő célkitűzése a „szerény jólét társadalmának” (xiaokang shehui) a megteremtése volt, azaz egy olyan helyzeté, amelyben Kína lakói a minimális létfenntartáshoz szükségesen felül is rendelkeznek forrásokkal. A cél elérése érdekében feladatul tűzték ki, hogy az egy főre jutó 2010-es GDP-t 2020-ra meg kell duplázni, és a hivatalosan meghatározott szegénységi küszöb alatt élő tízmilliók jövedelmét a [küszöb fölé](#) kell emelni (2013-ban 82 millióan [éltek](#) mélyszegénységben). E célokat a 230 milliárd dolláros programmal lényegben [el is érték](#). (A második centenáriumra, az évszázad közepére Kínát „[teljes mértékben modern](#)” nagyhatalommá kívánják alakítani, vagyis meg akarják szüntetni az országnak a fejlett országoktól való évszázados lemaradását.)

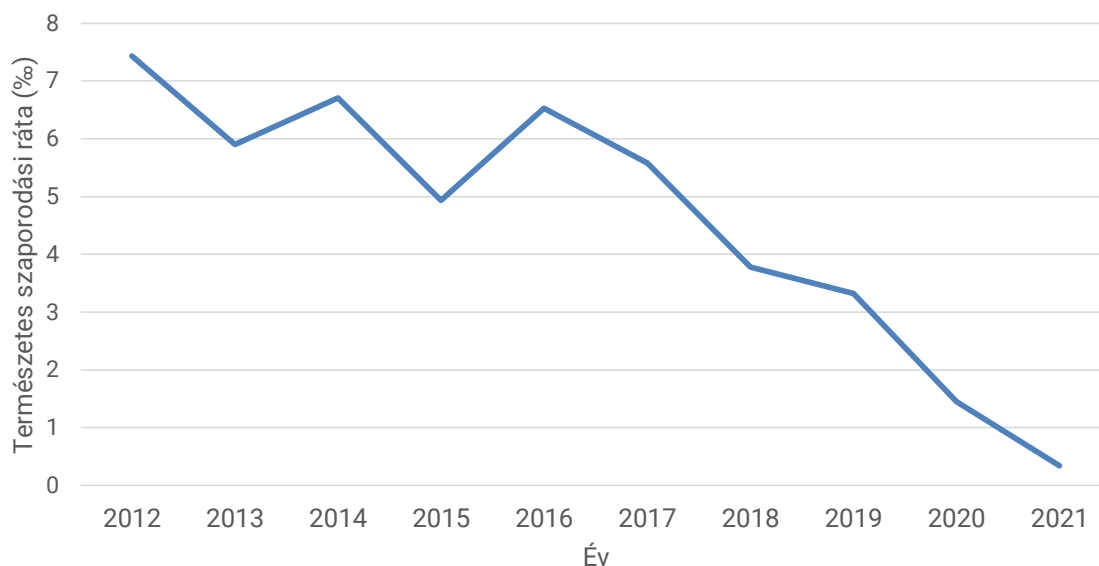
A mélyszegénység felszámolásánál sokkal átfogóbb tartalmú a „[közös jólét](#)” (*gongtong fuyu*) programja, amely az utóbbi egy-két évben vált az egyik leggyakrabban emlegetett jelszóvá, s amely várhatóan a következő évek irányvonalát is meghatározza. A „közös jólét” a jövedelmi különbségek csökkentését, a szociális ellátórendszerek kiterjesztését, az állami szolgáltatások fejlesztését, az életszínvonal általános emelését, az újraelosztás fokozását, s összességében Kína sokkal egyenlőbb társadalommá tételét [foglalja magában](#). Ennek szellemében zajlik a még mindig viszonylag fejletlen nyugdíj- és társadalombiztosítási rendszerek kiépítése, a vidéki vándormunkások lehetőségeinek növelése jogi diszkriminációjuk enyhítésével, a „vidék újraélesztésének” (*xiangcun zhenxing*) programja stb. A Kínán kívüli sajtóban mindezzel kapcsolatban a legnagyobb visszhangot az váltotta ki, hogy nagy kínai tech-cégek [több tízmilliárd dollár](#) értékű felajánlásokat tettek különféle szociális és oktatási programok finanszírozására és egyéb jótékony célokra, nyilvánvalóan azért, hogy Xi Jinping „közös jólét” célkitűzésének látványos támogatásával elkerüljék a szektor sok szereplőjét sújtó retorziókat. Ezeknél az alkalmi adományoknál természetesen fontosabbak az állami programok, amelyek közép- és hosszú távon parasztok és munkások százmillióit szeretnék beemelni a középosztályba. Hogy ez sikerül-e, az még kérdéses. 2013–2020 között a háztartások rendelkezésre álló [jövedelme](#) 66 százalékkal nőtt, s a növekedés a vidéki területeken 82 százalék volt, vagyis ebben a fontos viszonylatban a különbségek nem drasztikusan ugyan, de csökkentek.

SZÜLETÉSSZABÁLYOZÁS

A demográfiai problémák kezelésében a Xi Jinping-kormányzat három és fél évtizedes gyakorlatnak vetett véget azzal, hogy 2016-tól bevezette a „két gyermek” politikát, majd 2021-től a „három gyermek” politikát (vagyis ennyi gyermek vállalását engedélyezték minden házaspárnak), s mára a gyakorlatban az ennél több gyermekért járó szankciókat is eltörölték. A régóta érő változtatáshoz le kellett győzni a több millió főt foglalkoztató születésszabályozási apparátus

tehetetlenségi erejét. Ez végül megtörtént, de demográfiai áttörés [nem következett be](#), a születésszám csak ideiglenesen ugrott meg, s ma a termékenységi ráta minden korábbinál alacsonyabb. Ez jelzi, hogy az utóbbi időkben az alacsony gyerekvállalási kedv oka nem a születésszabályozási (nyugati elnevezéssel „egy gyermek”) politika, hanem a modernizáció volt. A 2020-as években egyes helyi kormányzatok már különféle [gyermekvállalás-ösztönző](#) intézkedéseket vezettek be, s a következő években várhatóan országos szintű programok is indulnak. Xi Jinping alatt az ország tehát mindössze öt év alatt eljutott az „egy gyermek” (vidéki területeken sok esetben két gyermek) politikájától a magasabb gyerekszám ösztönzéséig, ami kínai viszonylatban radikális fordulatot jelent. Ugyanakkor más országok tapasztalatai alapján szinte kizárt, hogy demográfiai fordulat következne be, Kína lakossága talán már 2022-ben csökkenésnek indul, és tovább folytatódik a társadalom rohamos [előregedése](#).

2. ábra
Természetes szaporodási ráta Xi Jinping első két ciklusa alatt



Forrás: [Kínai Statisztikai Hivatal](#)

KÖRNYEZETVÉDELEM

Xi Jinping alatt bizonyos területeken – elsősorban a városi szmogot illetően – javult a környezet állapota, s ugyan Kína továbbra is a világ legnagyobb szennyezője maradt, más területeken is [kedvező változások](#) indultak el. Xi személyesen jelentette



be, hogy a kínai szén-dioxid-kibocsátás 2030-ig tetőzni fog, onnantól csökkenni kezd, s 2060-ra az ország eléri a karbonsemlegességet. A 2010-es évtized közepén az üvegházhatású gázok kibocsátása valamelyest csökkent, majd újból növekedésnek indult, de az emelkedés már korántsem olyan ütemű, mint az 1990–2000-es években volt, a 2030-as céldátum – amennyiben normalizálódnak az energiapiaci viszonyok – tartható. A zöld átállás már megkezdődött, Kína a világ [legnagyobb](#) szél- és napenergia-termelője, és a legnagyobb befektető ezeken a területeken. Kínában adják el a világ elektromos járműveinek [felét](#), és egész városnegyedek [épülnek](#) passzív házakból.

Mindez két okból is fontos politikai kérdés: egyrészt a környezetszennyezés a társadalmi stabilitást fenyegeti, a Kínában kitört tüntetések jelentős részét ehhez kapcsolódó események váltották ki; másrészt a megújuló energiaforrások felhasználása csökkenti az ország kitettséget a külső erőknek, geopolitikai változásoknak, vagyis növeli Kína mozgásterét és energiabiztonságát. Mindezek miatt a megújuló energia, az e-mobilitás és hasonló területek nemzeti prioritásnak számítanak, és a kormány hatalmas összegekkel támogatja az ezekhez kapcsolódó kutatásokat. A fentiek természetesen nem jelentik azt, hogy Kína megoldotta volna a környezetszennyezés problémáját; ettől még rendkívül messze van, de az első lépések már megtörténtek.

TECHNOLÓGIA, K+F

Elődeihez hasonlóan a Xi Jinping-féle kínai vezetés láthatóan hisz abban, hogy az ország legtöbb problémájára a [tudományos-technológiai fejlődés](#) jelenti a megoldást. A csúcstechnológia, az innováció hozzájárulhat

- a termelékenység és az életszínvonal további növeléséhez, az exportra és beruházásokra épülő – mára kifulladásos – fejlődési modell leváltásához;
- a lakosság elöregedése okozta hatások tompításához (robotika a kieső munkaerő pótlására, high-tech egészségügy stb.);
- a környezetszennyezés csökkentéséhez (zöld energiák, elektromos közlekedés stb.);
- a külföldtől való függés enyhítéséhez és ezzel a nemzetbiztonság erősítéséhez (technológiai exportkorlátozások ellensúlyozása, technológiai [önellátás](#));
- Kína külföldi ambícióinak alátámasztásához (technológiai export, nemzetközi szabványok meghatározása);
- a hadsereg fejlesztéséhez stb.

Mindezek miatt a kutatás-fejlesztés Xi Jinping első tíz éve alatt abszolút prioritást élvezett. Még az előző vezetés hirdette meg 2006-ban Kína 15 éves [K+F-programját](#), amely a GDP-arányos kutatás-fejlesztési kiadásokat a 2005-ös 1,4 százalékról 2020-ra 2,5 százalékra kívánta emelni. Ez nagyjából meg is valósult, az arány 2021-ben 2,44 százalék volt, ezzel a világon a [13. helyet](#) foglalta el az ország. A kiadások abszolút összege természetesen többszörösére nőtt, hiszen a GDP is emelkedett, s összességében ma az USA után Kína költi a legtöbbet kutatás-fejlesztésre. Az éves K+F-költségek összege jellemzően 10 százalék feletti, tehát a GDP-t meghaladó növekedést mutatott, jelezve a terület kiemelt fontosságát.

A konkrét kutatás-fejlesztési irányokat olyan programok szabták meg, mint a mindenkori ötéves tervek vagy a külföldön sokat támadott [Made in China 2025](#). Ezekben az állam kijelölt olyan kulcsterületeket és technológiákat, amelyek fejlesztését kiemelten támogatta. Itt érvényesült a kínai pártállam azon sajátossága, hogy a kormányzat bizonyos – korlátozott számú – célokra óriási összegeket és energiákat tud koncentrálni, ennek megfelelően bizonyos területeken (pl. mesterséges intelligencia, szuperszámítógépek, 5G, biotechnológia) sikerült a világ élvonalába kerülnie. Természetesen sok területen még le van maradva (pl. chipgyártás), de abban minden elemző egyetért, hogy Kína mindent meg fog tenni hátrányának [ledolgozására](#). Fontos kiemelni, hogy a K+F-tevékenység jelentős részét magáncégek végzik, az állam támogatásával. Ennek hatására az elmúlt évtizedben olyan kínai csúcstechnológiai óriások váltak nemzetközileg is meghatározó szereplővé, mint a Huawei, a Xiaomi vagy a ZTE.

A COVID–19

A 2020-ban kitört Covid–19-járvány Kínára is nagy hatással volt, és ma is nagyban meghatározza kínaiak százmillióinak életét. A helyi hivatalnokok kezdeti eltusolási kísérleteit követően – amelyek az egész világjárványt okozták – a központi kormány drasztikus intézkedéseket vezetett be a vírus megfékezésére, és már 2020 tavaszára sikerült [véget vetniük](#) a járványnak. Az első után Kínában nem is voltak további hullámok, csak egy-egy [gócpont](#) alakul ki időről időre. Kínát az különbözteti meg a világ többi országától, hogy a szigorú korlátozások a védőoltások elérhetővé válását követően is [érvényben maradtak](#), vagyis ha egy-két pozitív esetet találnak valahol, akkor ma is [lezárják](#) az adott kerületet vagy várost. A „zéro Covid”-politika jegyében 2022 tavaszán két hónapra teljes kijárási tilalmat vezettek be Kína legnagyobb városában, Sanghajban, amely a kínai GDP csaknem 4 százalékát adja. Más területeken is folyamatosan sor kerül lezárásokra, ami komoly fennakadásokat okoz az ellátási láncokban, állandó bizonytalanságban tartja a lakosságot, csökkenti a fogyasztási kedvet, tehát rendkívül negatívan hat a kínai gazdasági növekedésre. Jelentős részben a „zéro Covid”-politikának köszönhető, hogy a kínai GDP 2022-es növekedése előrejelzések [szerint mindössze](#) 3,2 százalék körül fog [alakulni](#) az 5,5 százalékos hivatalos célkitűzéshez



képest. Ez – a 2020-as Covid-évet leszámítva – 1976 óta a legrosszabb eredmény. A szigorú karanténpolitikának köszönhetően Kína és a külvilág kapcsolatai a minimálisra szorultak, a ki- és beutazó turizmus gyakorlatilag megszűnt, a diplomáciai aktivitás visszaesett. Maga Xi Jinping csaknem ezer napig egyáltalán nem utazott külföldre.

A 2020 óta érvényben lévő „zéro Covid”-politika [belpolitikai célokat](#) is szolgált. Egyrészt a politika járványügyi sikerei – Kínában a halálos áldozatok száma egészen minimális, hivatalosan az ötezret is alig haladja meg – a nagy rivális Nyugattal szembeállítva, ahol milliós nagyságrendben haltak meg emberek, a kínai rendszer hatékonyságát és emberközpontúságát igazolják a kínai lakosság számára. Másrészt a járványellenes mozgósítással éles helyzetben szerzett tapasztalatokat és gyakorlatot a Kínát behálózó lakóbizottsági és pártalapszervezeti rendszer, ami más típusú mobilizáció esetén is komoly előnyt jelenthet. Harmadrészt a járványra hivatkozva kiterjeszthették azokat a high-tech rendszereket, amelyek révén a lakosság mozgását, tevékenységét figyelni lehet. Negyedrészt az emberek közötti kapcsolatok elvágásával a kínaiakat érő külföldi hatások visszaszorultak, a lakosság a külföldi országok helyzetéről – személyes tapasztalatszerzés helyett – a kínai sajtóból tájékozódik, a propaganda mellett más narratívákkal nem ismerkedhet meg. Ez is a [pártkontrollt fokozza](#), s részben megmagyarázza, hogy miért tart ki Xi Jinping a „zéro Covid”-politika mellett.

VÁLASZOK A KÜLSŐ KIHÍVÁSOKRA

Xi Jinping alatt Kína nemzetközi helyzete alapvetően megváltozott. Ez elsősorban nem a pártfőtitkár-államelnök politikája miatt történt, hanem Kína nemzetközi súlyának növekedéséből, illetve az ezzel kapcsolatos nyugati percepciók 2008 utáni módosulásából fakadt. Fontos megjegyezni azonban, hogy a kínai–nyugati kapcsolatok megromlása nem jelenti Kína elszigetelődését, hiszen – az emberiség töredékét lefedő – amerikai szövetségi rendszeren kívüli országok nagy része jó kapcsolatokat kíván ápolni Kínával, és nem osztja a Kína felemelkedésével kapcsolatos nyugati aggodalmakat.

A KÍNAI–NYUGATI KAPCSOLATOK MEGROMLÁSA

A Kínával kapcsolatos – a tanulmány első részében említett – nyugati [illúzióvesztés](#) az USA-ban, majd hamarosan az amerikai szövetségeseknél is a Kína-politika ártértékeléséhez vezetett. Míg korábban a nyugati országok – beleértve a döntéshozókat és a közvéleményt is – Kínában elsősorban üzleti lehetőséget láttak, a 2010-es években már egyre inkább fenyegetésként tekintettek rá, s ennek megfelelően [változott](#) a Kínához való hozzáállás.

Az amerikai elitben bekövetkezett fordulatot Donald Trump [Kína-ellenes](#) politikája, illetve annak kétpárti támogatása tette világossá. Trump kereskedelmi háborút és technológiai blokádot hirdetett Kína ellen, kezdeményezte a [szétválasztást](#) (*decoupling*), s 2017-es [nemzetbiztonsági stratégiájában](#) Kína – Oroszország mellett – az USA kihívójaként, Amerika biztonságának és jólétének aláásójaként jelent meg. A Kína-ellenes retorikát és intézkedéseket a Biden-adminisztráció is [átvette](#), sőt [fokozta](#), ráadásul Biden – Trumpgal ellentétben – igyekezett nemzetközi koalíciót szervezni Kína megállítására, visszaszorítására. Az USA-t szövetségesei is követték, s ma már az [Európai Unió](#) is „[rendszerszintű riválisként](#)” tekint Kínára, ami a kínai–európai kapcsolatok megromlásához vezetett. A japán–kínai kapcsolatokat is a fokozódó bizalmatlanság jellemezte. A Covid-19-járvány kezdeti rossz kezelése, a félresikerült [maszkdiplomácia](#) és a „[farkasharcos diplomácia](#)” megjelenése – vagyis egyes kínai diplomatáknak a korábbinál jóval határozottabb és kritikusabb fellépése – csak felgyorsította az elhidegülést, és a karanténintézkedések a mai napig akadályozzák az enyhülést esetleg lehetővé tévő személyes találkozókat.

A Xi Jinping-féle kínai vezetés reakcióit meghatározta, hogy mind az otthoni, mind a globális közvélemény előtt Kína nagyhatalomként határozta meg magát, így fel kellett vennie a kesztyűt a nyugati kritikákkal és támadásokkal szemben. Xi az elődeinél sokkal határozottabban felvállalta a konfliktusokat, például az amerikai védővámokra saját hasonló intézkedésekkel válaszolt, továbbá elkezdte kiépíteni vagy megerősíteni az alternatív együttműködési platformokat (BRI, RCEP, BRICS, SCO stb.). A gazdasági kapcsolatokban hangsúlyeltolódás következett be, például Kína legnagyobb kereskedelmi partnerévé mára az ASEAN vált.

Xi Jinping alatt a valódi [globális hatalomként](#) viselkedő Kína aktívan lép fel saját érdekei védelmében a nemzetközi porondon, elutasítja a külső beavatkozási kísérleteket, és az évtizedekkel korábban Peking kihagyásával született nemzetközi szabályok átírására törekszik. Egyik oldalról ezek a kínai törekvések, a másik oldalról az amerikai Kína-politika megváltozása várhatóan a Kína körüli konfliktusok súlyosbodásához fognak vezetni a következő években. Nem kizárt, hogy egyfajta [új hidegháborúnak](#) nézünk elébe, amelyben két, egymástól egyre függetlenebb blokk versengése lesz meghatározó.

Immár ebben a keretben érdemes értelmezni a Kína, illetve Kelet- és Közép-Európa (KKE) közötti [együttműködési platformot](#) (eredeti formájában 16+1, majd 17+1, jelenleg 14+1). A 2012-ben, még a Hu Jintao-adminisztráció által kezdeményezett formátum fő célja kínai részről az volt, hogy a KKE-beli országokkal való együttműködést intézményesítse és egyszerűsítse, a KKE részéről pedig az, hogy lehetőséget teremtsen az egyoldalú nyugati függés enyhítésére, a kínai gazdasági szereplők bevonására az adott országok fejlesztéseibe. A 16+1 ért el bizonyos eredményeket, de fejlődése az utóbbi években megrekedt, és a balti országok [kilépésével](#) komoly újratervezésre van szükség. Az egyértelmű, hogy az Egyesült Államoknak és a nyugat-európai országoknak a Kína–KKE-együttműködés fejlődése nem áll érdekében, és igyekeznek a KKE-országokat eltávolítani Kínától.



ÖVEZET ÉS ÚT

Még az amerikai fordulat nyilvánvalóvá válása előtt, 2013-ban Xi Jinping személyesen hirdette meg az Övezet és Út (BRI, Új Selyemút, Egy övezet, egy út, *Yidai yilu*) kezdeményezést, amely az – Afrikával kiegészített – eurázsiai szuperkontinens nagy központjai közötti [összeköttetések megteremtését](#) célozta. A hatalmas infrastrukturális beruházásokat ígérő programot az érintett fejlődő országok kedvezően fogadták, de a nyugati elemzők és döntéshozók geopolitikai célokat sejtettek mögötte, és komoly kritikával illették. A BRI nem egy kidolgozott mesterterv, hanem inkább egy [átfogó vízió](#), amelynek konkrét tartalma máig nem tisztázott, s meghirdetése óta prioritásai is módosultak. A kezdeményezés a KKP alapszabályába is bekerült, tehát Kína alapvető külpolitikai programjaként kanonizálódott. A BRI részeként számos projekt megvalósult – elsősorban a Kínával szomszédos országokban –, de hatása egyelőre korlátozott, s a Covid-19-járvány visszavetette a kezdeti lendületet. Jelenleg a program újratervezése zajlik.

TERÜLETI VITÁK ÉS TAJVAN

Részben az ország megnövekedett nemzetközi súlyának, részben az ellenségesebbé váló nemzetközi környezetnek, részben pedig a Xi Jinping-féle vezetés ambícióinak köszönhetően Xi Jinping Kínája egyértelműen [eltávolodott](#) a „rejtse el a képességeidet, ne válj láthatóvá” (*taoguang yanghui*) politikától, amelyet még Deng Xiaoping honosított meg. Miközben Peking továbbra is hangoztatja, hogy szándékai békések, és [nem tör hegemoniára](#), azokon a vitatott területeken, amelyeket magáénak tart, egyre határozottabban lépett fel. A [Dél-kínai-tengeren](#) mesterséges szigetek építésével és katonai bázisok létrehozásával állította kész helyzet elé szomszédjait. [Indiai határán](#) újabb összetűzések törtek ki, amelyek halálos áldozatokkal is jártak.

A Tajvan-politikában menet közben történt változás. Amíg a szigeten 2016-ig a Kuomintang párt volt hatalmon, a Tajvani-szoros két partja közötti kapcsolatok gyors fejlődésen mentek keresztül, sőt 2015-ben addig és azóta is példátlan [csúcstalálkozóra](#) került sor Xi Jinping és a Tajvant vezető Ma Ying-jeou (Ma Jing-csiu) között. A függetlenség felé hajló Demokratikus Haladás Pártjának (DPP) 2016-os választási győzelme után azonban a kapcsolatok megromlottak. Azóta a KNK nyolc – addig Tajvannal diplomáciai kapcsolatot fenntartó – országot csábított át a [maga oldalára](#), 2019-től a KNK jelentősen [korlátozta](#) a szigetre utazó szárazföldi turisták számát, 2020-tól blokkolja Tajvan részvételét a Covid-ellenes nemzetközi együttműködésekben. Emellett gyakoribbá váltak a tajvani felségvizek feletti berepülések, s 2022 nyarán Nancy Pelosi amerikai képviselőházi elnök tajvani [látogatása](#) után Kína minden korábbinál kiterjedtebb hadgyakorlatot tartott a sziget körül, amelyek során Tajvan blokádját is szimulálták.

Az alapvető kínai álláspont 1949 óta nem változott – eszerint Tajvan a KNK része, s bár a békés egyesítésre kell törekedni, a KNK nem mond le a fegyveres megoldásról –, Xi Jinping alatt a kínai viselkedés egyre fenyegetőbbé vált.

Az ellentmondás a „békés külpolitika” elve és a fenti lépések között azzal oldható fel, hogy az említett területeket Kína a sajátjának tartja, így az ezekkel kapcsolatos ügyeket nem a külpolitikához, hanem a belügyekhez sorolja.

KAPCSOLATOK A VILÁG TÖBBI RÉSZÉVEL

Miközben a Nyugattal és szövetségeseivel való kapcsolata megromlott, Xi Jinping tovább építette kapcsolatait a világ többi részével. Ezt szolgálta a már említett BRI is.

A leglátványosabb fejlődésen a 2010-es években a [kínai–orosz](#) kapcsolatok mentek keresztül, amit az magyaráz, hogy mindkét nagyhatalom a nyugati feltartóztatási-visszaszorítási törekvéseket tartja a legjelentősebb fenyegetésnek maga nézve, amelyhez képest az egymás közötti potenciális konfliktusok mellékesek. Ezért közösen dolgoznak a nyugati nyomás ellensúlyozásán. Ezen az Ukrajna elleni 2014-es és 2022-es orosz agresszió [sem változtatott](#).

Az évtizedben Kína tovább építette gazdasági jelenlétét és politikai befolyását Délkelet-Ázsiában, Óceániában, Afrikában és Latin-Amerikában is, s ma már a világ államai többségének Kína a [legfontosabb](#) kereskedelmi partnere. A [fejlődő országok](#) többsége láthatóan arra törekszik, hogy ne kelljen választania a kínai és a nyugati kapcsolatok között, egyfajta egyensúlyozó politikát folytat. Ez egyelőre megfelel a kínaiak törekvéseinek, akik elsősorban azokon a területeken kívánnak versenyezni a Nyugattal, amelyben előnyük van (kereskedelem, infrastruktúraépítés).

Xi Jinping alatt vált fontos külpolitikai szlogené az „[emberiség sorsközössége](#)” (*renlei mingyun gongtongti*, hivatalos nyugati nyelvű fordításokban „az emberiség közös jövőjének közössége”), ami Kína részvételi szándékát jelzi a globális kormányzásban. 2022-ben, már az ukrajnai háború kitörése után Xi Jinping [meghirdette](#) a „Globális Biztonsági Kezdeményezést”, amely a hagyományos katonai szövetségeken és blokkokon alapuló nemzetközi rendszer meghaladását tűzi ki célul. Mindezek a kezdeményezések elsősorban a fejlődő országoknak szólnak, s azt mutatják, hogy Kína már nyíltan a Nyugat dominálta világrend átalakítására, többpólusúvá tételére, az amerikai hegemonia megtörésére törekszik.

HADSEREGFEJLESZTÉS

A nagyhatalmi ambíciókat alátámasztandó tovább zajlott a Kínai Népi Felszabadító Hadsereg modernizálása, a kínai katonai költségvetés és a hadsereg technikai színvonala jelentősen emelkedett. A [védelmi kiadások](#) összege 2021-ben 209 milliárd dollár volt, ami a világon az USA után a második legnagyobb, s nagyjából a



duplája a tíz évvel ezelőttinek. Az országnak [kimondott célja](#), hogy világszínvonalú hadsereggel rendelkezzen. A fejlesztések elsősorban a flottára és a légierőre koncentrálnak, de prioritást élveznek az olyan területek is, mint a kiberhadviselés és a katonai célú újtechnológia. Az első kínai repülőgép-hordozót 2011-ben bocsátották vízre, ma már [hárommal](#) rendelkeznek, s továbbiak épülnek. Emellett a sokáig másodlagosnak kezelt nukleáris csapásmérő képességeket is fejlesztik, a [nukleáris robbanófejek](#) számát a jelenlegi 350-ről 2027-re megduplázzák, s 2030-ra a számuk eléri az ezret. Katonai képességek terén Kína még mindig jelentősen le van maradva az Egyesült Államoktól, de a különbség csökken. Peking fő célja jelenleg nem az erőkitetési képességekben versenyezni az USA-val, hanem az esetleges ellenséges erők Kínától való távoltartásának biztosítása. Globális eléréssel a kínai hadsereg nem rendelkezik, s bár 2017-ben megnyílt első külföldi katonai bázisa (Dzsibutiban), és máshol is [épít](#) katonai létesítményeket, határaitól távol lehetőségei egyelőre korlátozottak. Ugyanakkor Xi Jinping rendszeresen beszél a hadsereg fejlesztésének fontosságáról, és ehhez a kormányzat a megfelelő forrásokat is biztosítja, így néhány évtizedes távlatban Kína katonai téren is az Egyesült Államok kihívója lehet.

ÖSSZEFOGLALÁS

Kína Xi Jinping első két ciklusa alatt jelentős változásokon ment keresztül. A politikai élet gyökeresen átalakult, a kollektív vezetés helyére az államelnök-pártfőtitkár egyszemélyi hatalma lépett. Érdekcsoportok, rivális elképzelések és klikkek továbbra is vannak, Xi nem rendelkezik teljhatalommal, de befolyása jóval nagyobb elődeinél. A kínai társadalom újra átpolitizálódott, a párt szerepe a mindennapi életben és a gazdaságban növekedett. Az elmúlt évek „zéro Covid”-politikája megmutatta, hogy extrém helyzetben a rendszer az állampolgárok százmillióinak totális kontrolljára is képes. A rendszer ideológiailag is zártabb és egységesebb lett, s az utóbbi években – egyrészt a nyugati támadásokra és szétválasztási politikára való reakcióként, másrészt a „zéro Covid”-politika hatására – az ország egyre inkább befelé fordul, a technológiai önállóság, a külső erőforrásoktól függetlenül is működni képes belső gazdasági körforgás kialakítása kimondott céllá vált. Mindez nem jelenti a teljes izolációt vagy a nemzetközi ambíciók feladását, de a hangsúly minden korábbinál jobban a belső fejlődésre helyeződött át.

Kína az elmúlt években is gyorsan fejlődött, gazdasága nagyjából megkétszereződött, a korábban megindult modernizációs folyamatok folytatódtak, az ország csúcstechnológiai nagyhatalommá vált. Az éves GDP-bővülés és az egyéb országos mutatószámok elfedik, hogy a kínai gazdaságban komoly minőségi változások zajlottak, húzóágazatokká a high-tech iparágak és szolgáltatások váltak. A növekedés üteme csökkent, s a strukturális okokból, az exportra és a beruházásokra épülő fejlődési ütem kifulladásából fakadó természetes lassulást az utóbbi években egyéb tényezők (Covid-19, ellátási láncok zavarai, magas energiaárak,

technológiai blokádnak stb.) is fokozták. Emellett a Xi Jinping-kormányzat világossá tette, hogy nem rendel mindent alá a GDP-növekedésnek, döntéseit egyéb szempontok – elsősorban a biztonságiak – is befolyásolják. A következő évtizedben is alacsonyabb növekedés várható, de ahhoz a – korábbinál jóval erősebb – kormányzat rendelkezik elegendő erőforrással és eszközökkel, hogy a válságokat elkerülje.

A társadalom átalakulása folytatódott, a középosztály több százmillió fővel gyarapodott, ugyanakkor megindult az ország elöregedése. Az állami programoknak köszönhetően a jövedelmi különbségek valamelyest enyhültek, a kínai a korábbinál egyenlőbb társadalommá vált, a mélyszegénység – kínai mérőszámok szerint – megszűnt. Az ország összességében jóval érettebb, fejlettebb lett. Nagy előrelépések történtek a környezetvédelem területén, s bár Kína még mindig a világ legnagyobb szennyezője, a zöldenergia-felhasználásban és az ehhez szükséges technológiákban világelsősévé vált, és konkrét vállalásokat tett a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére.

Xi Jinping alatt Kína – szakítva korábbi konfliktuskerülő külpolitikájával – elkezdett gazdasági és katonai súlyának megfelelő globális nagyhatalomként viselkedni, érdekeit jóval határozottabban képviselte. Meghirdette az eurázsiai kontinenst összekötetésekkel behálózó Övezet és Út kezdeményezést, katonai bázisok építésével érvényesítette a Dél-kínai-tenger felett korábban is meglévő igényeit, és Tajvan kérdésében is sokkal inkább a fenyegetés került előtérbe a puha hatalmi törekvések helyett. Az elmúlt évtizedben az USA – s ezt követve a legtöbb amerikai szövetséges – elkezdte Kínát nyíltan veszélyforrásként kezelni, a nyugati világ és Kína kapcsolata megromlott, s kialakulni látszik két blokk hidegháborúra emlékeztető szembenállása.

Xi Jinping hatalomban maradásával a fenti folyamatok folytatódása várható. Az ország tovább erősödik, a csúcstechnológia egyre több területén kerül a világ élvonalába, és a konfliktusokat is fel fogja vállalni. A nyugati világ – Oroszország mellett – továbbra is Kínát kezeli első számú fenyegetésként, ami miatt nagyban megnehezül majd a kínaiakkal való együttműködés. A gazdasági racionalitás azonban abba az irányba hat, hogy a teljes szétválasztást elkerüljük, és a világ nagyobbik része nem kíván olyan helyzetbe kerülni, amelyben választania kell a két blokk között.